

**Честит юбилей
на ст.н.с. Магдалина Станчева –
“главния археолог” на София!**

Магдалина Станчева е един от най-известните български археолози, посветила целия си живот, отдала своите творчески сили, вълнения и воля за разкриването, опазването и съхраняването на културно-историческото наследство на София и на много други градове в страната.

Нейният принос на учен археолог е не само в разкриването, но в опазването и спасяването на знакови културно-исторически паметници, като например ротондата “Свети Георги”, църквата “Света София” и мн. др. По нейно предложение български

паметници са включени в листата на ЮНЕСКО за опазване на паметниците на световното културно-историческо наследство.

В желанието си да предаде своя богат опит и събираните в годините уникални книги, Магдалина Станчева става част от академичната общност на Нов български университет, като създава и ръководи програма “Културно наследство” и дарява своята уникална лична

библиотека и архив.

За нейния 85-годишен юбилей, департамент “История” посвети научна конференция на тема “**Културното наследство в съвременния град**” и организира честване, което се състоя на 30 октомври, в зала “Проф. Петър Мутафчиев” на НБУ. Темата на конференцията е предложена от Магдалина Станчева, но това е и темата на нейния живот. Научният форум разгледа изключително актуалната проблематика, която трябва да бъде поставяна все по-настоятелно не само от археолози, историци, архитекти, изкуствоведи, но и от цялата наша научна общественост, за да може наистина да се опази за поколенията това, което времето е съхранило през вековете.

Конференцията бе открита със сърдечно приветствие към юбиляра от доц. Людмил Георгиев, Ректор на Нов български университет:

Честито за този хубав юбилей на един човек, който си остава съвременен, независимо от напредъка в годините и това го пожелавам на всички вас!.....Присъствието на 2-жа Станчева между нас е взаимен комплимент и дано това да продължи още време!... Интересът ми към това, което ще разисквате днес, е също така голям и бих искал да кажа нещо лично. Ще си послужа с думите на големия писател О`Хенри, който казва, че “природата се проваля най-вече в града... че човек, загубил се в града, обикновено се движи в правоъгълници и квадрати, докато,

когато се загуби в природата, се движи в кръг... И той казва, че "проблемът му е в геометрията, в природата коренът е кръгъл, а при човека е квадратен...". Съвременният град е едно място, където абсолютният гражданин се среща с абсолютния селянин. И двамата повлияни от това, което човечеството е построило преди тях, трябва солидарно и отговорно да живеят по правилата на очовечената градска и културно наследена среда. Казвам това, защото онова, което може да се твърди със сигурност е, че един типичен малък столичен град като София се превърна в годините на демократичния преход в голям преход към градското град, с градска архитектура, със смесени белези на селско градско поведение, което не е тенденция на съвременния европейски град. Европейският град е духовен и поради това отворен. Ценностите му са публични, а материалността му е защитена от силата и устойчивостта на установените духовни възгледи и стриктните административни правила. Постсоциалистическият град е материален, той е с неразвито чувство за собственост, не утвърдени морални възгледи и правила за съвместно съществуване и разпределение и поради това защитава материалните си придобивки физически – с решетки, високи огради, аларми и т.н. В него властва преразпределението, основано на желанието и силата, а не на дълбоко осъзната, бих казал културна потребност и възможности за тяхното постигане. Линията за достатъчност е ориентирана непременно към всичко, което може да се постигне и на всяка цена, а вече постигнато може и да не потърбя. Постигането на статута и качествата на европейския град, който смятам, че в основен вид, въпреки казаното до тук, притежава София, в съвременните условия не изисква толкова време колкото добра воля, упорита работа и сътрудничество между правителство, градските власти, такива хора като г-жа Станчева и разбира се гражданите, като инициативата за създаването е на първите две власти. За гражданите остава активното участие за изграждането им, за да могат с право да се идентифицират с европейското гражданство. На добър час!

Дискусиите на конференцията бяха съсредоточени върху отношението към старините (доц. д-р Тома Томов), новият закон за културните ценности и археологически обекти

(доц. д-р Петър Балабанов), архивите в библиотеките и музеите в градската среда (доц. д-р Андриана Нейкова и доц. Татяна Янакиева от СУ "Св.Кл.Охридски"), античното и средновековно културно наследство и съдбата му в съвременния град (ст.н.с. М. Чичикова, доц. д-р М. Костова, ст.н.с. I ст. д-р Л. Симеонова, доц. д-р Н. Христова, доц. д-р З. Ждраков и др.), автентичните исторически свидетелства за ромската материална култура (ст.н.с. Евгения Иванова и Велчо Кръстев

от музея в гр. Стара Загора) и др.

След конференцията честването на годишнината продължи с поздравления и представяне на творчеството на Магдалина Станчева.

Топло и приятелско приветствие към юбиляра поднесе проф. Богдан Богданов, Председател на Настоятелството на НБУ:

.....”Нов български университет е задължен на Магдалина Станчева за това, което тя направи в неговата не толкова дълга история. Още в началото на университета, тя положи основата на една много хубава учебна програма, която продължава много успешно и в продължение на няколко години, преподава и натрупа материалите, по които се развива тази програма. Тя наистина направи безценен дар на Нов

български университет и тук са тези, които се занимават с това архивно наследство и с книгите, които тя подари. В нашата библиотека ние го оформихме като едно малко библиотечно пространство, малко, но действително със значителни съчинения, които получихме благодарение на нейната щедрост. Сега нейното име в голямата зала на нашия университет седи като едно истинско прекрасно заглавие на тези книги, които ние получихме. Може би най-ценните книги по археология и по история, ние дължим на нейната изключително ценна библиотека. Освен това, успяхме да го организираме в една чудесна постепенност, при която описването на книгите и тяхното ползване се разположи много добре във вътрешното развитие на университета. Магдалина Станчева наистина свързва името си с Нов български университет по един много сигурен и много представителен начин, за което аз ѝ благодаря.....Тя наистина направи безценен дар на Нов български университет..... Възрастта, здравето са Божи дар, но онова, което много трудно може да се каже, а и лекарите много трудно го казват, е, какъв е делът, нашият собствен дял, тогава когато действително навлизаме в една златна и умна възраст? Моята увереност е, че ние тази вечер чествуваме наистина един заслужен учен, с огромни постижения, особено за една дълга и много интересна история на София, но разбира се и в други области, с една невероятна подготовка, едновременно история и филология до такива тънкости, че трябва да признаем, които не се съчетават така лесно в нашия съвременен свят... Този дар, който тя има от Бога, да достигне до тази възраст, в този дар тя има голям принос. Приносът на нейното мислене, реагиране, на нейното чувство за ред, на особеното ѝ разбиране за здраве, което усещаме в нейното изследване и това е особеното нещо, което аз искам да подчертая в обръщението си към нея. Казвам, че го дължа на моите лични наблюдения в тези години. Ние наистина имаме до себе си университетски човек, като казвам университетски в широкия смисъл на думата, в който трябва да влезе и академичния човек, естествено, макар, че по един образец Академията е разделена от Университета, но затова аз казвам в широкия смисъл на думата университетски човек, който разбира от времето на много нива. Разбира от историческото време, но в същото така, разбира и от човешкото време. Това е прекрасно съчетание, защото наистина някои научни постижения са невъзможни, ако не се съединят двете времена, ако не се съедини онова голямо знание за външното време с онова вътрешно знание на нашето време, което трябва да бъде по особен начин пестено, но и в същото време задълбочавано, за да може да се достигне до тези постижения, които има Магдалина Станчева. Това е моето поздравление. Аз пожелавам това да продължи, ние ще помагаме за това. Това тържество не е край на връзката, която прекрасно се разви през тези години между

НБУ и Магдалина Станчева. Ние очакваме от нея още неща и ще я подкрепяме, за да може да продължи тази прекрасна авантюра на времето, която виждаме в нейния изследователски път и в нейния живот. Бъди много здрава Магдалина!

Поздравителни адреси бяха поднесени от името на г-жа Йорданка Фандъкова, министър на образованието, младежта и науката; от Ал. Вълчев, председател на НК на ИКОМ, България; от г-н Б. Чилев, директор на ОП “Стара София”, който оповести решението на Общинския съвет на гр. София за награждаване на Магдалина Станчева със званието “Почетен гражданин на град София”; от Националния исторически музей; от СУ “Св.Кл.Охридски”, гръцкото посолство и др.

За житейския път и приносите на Магдалина Станчева в науката говори доц. д-р Цветана Чолова, ръководител на департамент “История”, а ст.н.с. Мария Чичикова - нейният съратник в живота – за пътя ѝ на археолог и в кабинета, и на терена, и в международните институти.

Уникалната библиотека и личния архив, дарени от Магдалина Станчева на НБУ и инициативите, свързани с тях представи Надя Терзиева, директор на Библиотеката на НБУ.

Специално място се отдели и на представяне на книгата на Магдалина Станчева **“София от древността до нови времена”** от Надежда Александрова:

*“София от древността до нови времена”
/Книгата – музей на София/*

На град София са посветени много и интересни книги. Затова е трудно да се напише нова книга, ако тя не разказва по нов начин неговата многократно разказана история. Книгата на Магдалина Станчева “София от древността до нови времена”, издадена за първи път през 1999 г. фактически е писана от нея през всичките години (около половин век), които е посветила на разкриване, опазване и широко огласяване на многопластовото археологическо богатство на Софийската земя, свидетелстващо за материалната и духовна култура на хората, които са я населявали. Това е нова книга, белязана от личността на авторката, от нейните дълбоки познания за историята, в които книжовната и практическата работа върху археологическите терени в града са си дали истински ползотворна среща.

Тя разказва с овладяно патриотично вълнение и близко до белетристичния разказ въображение, на равнището, на което материалното и духовното се срещат, без да се разминават. Красотата и функционалността на предмета – археологическа

находка – за нея са неразривно свързани по между си. И заедно с това задължителна е връзката му с археологическия контекст. Защото само в контекст предметът може да разказва история.

Книгата на Магдалина Станчева разказва историята на града ни последователно и сладкодумно и заедно с това исторически прецизно, с осмислената отговорност на учен и изследовател. Към текста на книгата е приложена и кратка библиография, която съдържа публикациите на авторката в специализираните и научни издания като списанията “София”, “Музеи и паметници на културата”, “Археология”, “Изкуство”, Известията на БАН, както и някои в издания на ИКОМ и ЮНЕСКО.

Книгата на Магдалина Станчева не е монолог, а диалог за историята на София, ориентиран колкото към миналото, толкова и към бъдещето ѝ. Нашата столица все още няма музей или съдбата му отново е проблематична. Този бъдещ музей е описан в книгата на Магдалина Станчева и остава да бъде реализиран.

И в края на честването думите на Магдалина Станчева, думи като една изповед пред приятели, пред скъпи хора, свидетелство за взаимно уважение, думи от дълбините на едно голямо сърце, изпълнено с вълнения и благодарност:

Аз съм благодарна за всичко на Нов български университет. Тук намерих един прием, възможност да създам тази програма „Културно наследство“, а това е болният въпрос, с който аз съм прекарала целия си професионален живот - с волята за борба за защита на културното наследство, която е определяла винаги моите действия. Затова, че в един университет се преподава защита на културното наследство, въобще неговата проблематика, за мен е огромно удовлетворение. Да, аз подарих библиотеката си, но пак печеля аз, защото с това имам самочувствие, че съм направила нещо полезно. Наистина дадох книги, които вече никъде не могат да се намерят и затова благодаря, че се оцени високо това скромно дарение. За този днешен ден аз просто нямам думи! Всички, които представиха днес своите доклади в конференцията бяха с изключително високи приноси. Това означава, че ще бъде съставен един забележителен сборник, много различен в проблематиката,

но с приноси. Така че, този ден, за мен е един огромен подарък! Ще си спомням много често за него, ще го преживявам отново и дано моите приятели, които успяха да присъстват тук, да са почувствали същото.

Благодаря на всички които говорихте, на всички които слушахте, благодаря специално на проф. Богдан Богданов, който ми даде една огромна подпора в живота, дано да успее да завърши това, което той ми е поръчал да направя, а то е да разкажа този живот, с някои негови особености, с някои трудности,, надявам се да успее да го свърши.

** * **

От своите колеги Магдалина е наречена „главния археолог” на София, а ние от департамент „История” ще добавим - „орлицата на София”, защото това, което тя ни подарява в своята книга е пазено и отвоювано така, както орлицата пази своето потомство. Предстоящото издание на английски език ще пренесе опазеното извън пределите на страната, нещо което вековна София заслужава.

На многая лета Магдалина!

*доц. д-р Цветана Чолова
Марияна Стоянова
снимки: Владимир Цветков*